

**ORZECZNICTWO
SĄDU APELACYJNEGO
W KATOWICACH
I SĄDÓW OKRĘGOWYCH**

*BIULETYN
NR 3/2000*

Redaguje zespół w składzie:
SSA Monika DEMBINSKA
SSA Alicja KOLONKO
SSA Mirosław ZIAJA

SPIS TREŚCI

I.	ORZECZENIA Z ZAKRESU PRAWA KARNEGO	
	Str.....	1- 10
II.	ORZECZENIA Z ZAKRESU PRAWA CYWILNEGO	
	Str.	11- 19

I.

ORZECZENIA Z ZAKRESU PRAWA KARNEGO

PRAWO KARNE MATERIANE

1.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 13 lipca 2000r.

II AKa 141/00

Art. 7 § 1 i 3 kk i art. 156 § 3 kk

O tym, że oskarżony nie działał z zamiarem (nawet ewentualnym) zabójstwa pokrzywdzonego świadczy i to, że widząc leżącego na chodniku pokrzywdzonego szturchał go nogą i mówił „wstań do domu”, a nie ponowił już później, mimo sposobności, ataku na niego. Wypowiedź ta wyraźnie wskazuje, że oskarżony nie obejmował swoją świadomością skutku śmiertelnego i nie godził się na taki skutek. Pośrednio zamiarowi takiemu przeczy także skrucha i żal okazywane przez oskarżonego w czasie wszystkich przesłuchań, a także pisma pokrzywdzonego przyznającego się do sprowokowania całego zajścia i wybaczenia oskarżonemu jego zachowania.

*Przewodnicząca: SSA Jolanta Śpiechowicz
Sędziowie: SSA Paweł Węgrzynek
SSA Wiesława Gawrońska (spr.)*

Nota: w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny zmienił przypisaną oskarżonemu przez Sąd Okręgowy w C. kwalifikację prawną czynu z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 148 § 1 kk i inne na art. 156 § 1 pkt 2 kk w sytuacji, gdy ten ugodził pokrzywdzonego nożem kuchennym w przednią ścianę klatki piersiowej powodując ciężkie uszkodzenie ciała.

2.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 27 lipca 2000r.

II AKa 146/00

Art. 7 § 1 kk; 13 § 1 i 2 kk; i art. 163 § 1 pkt 2 kk

Z uzasadnienia:

Trudno zgodzić się z wywodami apelacji, iż przypisany oskarżonemu czyn nie wyczerpał znamion przestępstwa z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 163 § 1 pkt 1 kk. Niewątpliwie nie można w tym przypadku mówić o usiłowaniu nieudolnym, jako że z opinii biegłego z zakresu pożarnictwa wynika w sposób jednoznaczny, iż stosowany środek w postaci butelki z łatwo palnym płynem jak najbardziej nadawał się do wywołania skutku w postaci pożaru i aczkolwiek rzeczywiście tenże nie nastąpił, to jednak nie można mówić tu o braku obiektywnych środków do jego wywołania, a jedynie o szczęśliwym zbiegu okoliczności, w sytuacji gdy zdarzenie to stanowiło realną możliwość powstania pożaru.

*Przewodniczący: SSA Marek Michniewski
Sędziowie: SSA Wiesława Gawrońska
SSA Jolanta Śpiechowicz (spr.)*

Nota: w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny przypomniał dotychczasowe orzecznictwo SN, że o kwalifikacji z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 163 § 1 pkt 2 kk decyduje zamiar i działanie podjęte w celu jego bezpośredniego urzeczywistnienia, nie zaś zasięg ognia oraz rozmiary spowodowanej szkody.

3.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 31 sierpnia 2000r.

II AKa 191/00

Art. 286 § 1 kk

Brak jest podstaw do przypisania oskarżonym znamienia wprowadzenia w błąd w rozumieniu przepisu art. 286 § 1 kk, co do możliwości płatniczych spółki, którą reprezentowali, w sytuacji gdy w tym kierunku nie podejmowali oni wobec swego kontrahenta żadnych podstępnych działań w toku wielomiesięcznej, umownie określonej

2

współpracy gospodarczej, a ten mając pełną ocenę i świadomość trudności płatniczych oskarżonych oraz istniejącego już zadłużenia kontynuował postanowienia umowy, sprzedając dalej towar z opóźnionym terminem płatności i nie windykował w odpowiednim terminie należności z weksla in blanco wystawionego przez oskarżonych, umowę taką zabezpieczającego. Tego typu świadome działanie pokrzywdzonego graniczące z ryzykiem gospodarczym w obrocie handlowym nie może uzasadniać oszustwa po stronie oskarżonych, a dług wynikający z nieudanej transakcji oceniać należy jedynie na gruncie prawa cywilnego, nawet wówczas, gdy przez kilka lat od zdarzenia nie został on przez oskarżonych uregulowany, co niewątpliwie narusza zasady etyki kupieckiej.

*Przewodniczący: SSA Jan Dybek
Sędziowie: SSA Jolanta Śpiechowicz
SSA Mirosław Ziąja (spr.)*

4.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 17 sierpnia 2000r.

II AKa 168/00

Art. 286 § 1 kk

Nawet ustalenie, że przedstawione przez sprawcę osobie rozporządzającej mieniem okoliczności były obiektywnie nieprawdziwe, samoistnie nie wystarcza do przyjęcia, że sprawca działał w zamiarze oszukania.

Dla przyjęcia zamiaru konieczne jest ustalenie, że sprawca miał świadomość przekazywania osobie rozporządzającej mieniem nieprawdziwych informacji i działał w celu doprowadzenia do niekorzystnego rozporządzenia mieniem dla osiągnięcia korzyści majątkowej.

*Przewodnicząca: SSA Wiesława Gawrońska
Sędziowie: SSA Jolanta Śpiechowicz (spr.)
SSA Stanisław Raszka*

3

5.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 20 kwietnia 2000r.

II AKa 71/00

Art. 286 § 1 kk

Można zgodzić się z założeniem, że kontrahent w transakcji dwustronnej nie ma obowiązku ujawniania sytuacji materialnej swojej firmy, nie mniej jednak tylko wówczas nie będzie to miało charakteru wprowadzenia w błąd w rozumieniu przepisu art. 286 § 1 kk, gdy podmiot taki przy zachowaniu reguł kupieckich, którym druga ze stron umowy ma prawo ufać, będzie miał faktyczną możliwość realizacji przyjętego na siebie umownie zobowiązania w dacie jego powstania, bez świadomego powodowania szkody w majątku swego wierzyciela.

W przeciwnym razie tworzenie fikcji poprzez zatajanie faktycznego standingu firmy jest kreowaniem mylnego wyobrażenia o możliwościach spłaty zadłużenia w umówionym terminie, prowadzącym do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, stanowiąc przestępstwo oszustwa oraz jest formą zadłużenia w rozumieniu prawa cywilnego opartego na czynie niedozwolonym.

Ma to szczególne znaczenie w sytuacji nabywania towarów z opóźnionym terminem zapłaty, kiedy to w szeregu wypadkach strony naruszają podstawowe zasady prawa cywilnego i obyczaju kupieckiego, burząc pokładane w nich zaufanie kontrahenta, że właściwie wywiążą się z umowy, mimo, że z góry wiadomym jest – o czym w sposób zamierzony nie informuje się – że jest to niemożliwe i spowoduje stratę majątku pokrzywdzonego

Przewodnicząca: SSA Mirosław Ziąja(spr.)
Sędziowie: SSA Wiesława Gawrońska
SSA Marek Michniewski

6.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 20 lipca 2000r.

II AKa 165/00

Art. 310 § 3 kk

Fakt, że oskarżona jest tymczasowo aresztowana w innej sprawie, gdzie czyn był popełniony już po dokonaniu przypisanego przestępstwa – nie może wpływać na ocenę niniejszego czynu w kontekście przyjęcia przypadku mniejszej wagi.

Przewodnicząca: SSA Barbara Misztalska(spr.)
Sędziowie: SSA Barbara Suchowska
SSA Bożena Brewczyńska

4

PRAWO KARNE PROCESOWE

1.

POSTANOWIENIE SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 19 lipca 2000r.

II AKz 237/00

Art. 258 § 1 kpk

Realność obawy utrudniania postępowania karnego wynika z faktów wskazujących na to, że podejrzany działał wspólnie z innymi osobami, których do tej pory nie ustalono oraz z zachowania się podejrzanego po zatrzymaniu, kiedy to nie ujawnił swojej tożsamości, posługiwał się fałszywymi dokumentami – skradzionym dowodem osobistym do którego dokleił swoje zdjęcie oraz fałszywym prawem jazdy i nie ujawnił też osoby, od której otrzymał te dokumenty.

Przewodniczący: SSA Stanisław Raszka(spr.)
Sędziowie: SSA Jolanta Śpichowicz
SSA Barbara Suchowska

2.

POSTANOWIENIE SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 20 września 2000r.

II AKz 343-344/00

Art. 263 § 1 i 2 kpk

Okres nie dłuższy niż 3 miesiące w rozumieniu przepisu art. 263 § 1 kpk w brzmieniu po 1 września 2000r., odnosi się do stosowania tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym, co a contrario oznacza, że sąd przedłużający powyższy środek w tej fazie postępowania w warunkach przewidzianych w art. 263 § 2 lub 4 kpk ograniczeniem tym nie jest zobligowany.

Przewodnicząca: SSA Barbara Misztalska
Sędziowie: SSA Marek Michniewski
SSA Mirosław Ziąja (spr.)

5

3.

POSTANOWIENIE SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 20 września 2000r.

II AKz 348/00

Art. 363 § 7 kpk

Okres nie dłuższy niż 3 miesiące, o którym mowa w przepisie art. 263 § 7 kpk w brzmieniu nadanym przez ustawę z 20 lipca 2000r o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. Nr 62 poz. 717) umożliwiające, gdy zachodzi tego potrzeba, przedłużenie wobec oskarżonego tymczasowego aresztowania przez sąd I instancji w sytuacji postępowania jurysdykcyjnego toczącego się ponownie po uchyleniu pierwszego wyroku wydanego w sprawie, to okres liczony od momentu, do którego wcześniej środek ten został określony, a nie od daty wydania w tym przedmiocie postanowienia przez ten sąd.

Przewodnicząca: SSA Barbara Misztalska
Sędziowie: SSA Marek Michniewski
SSA Mirosław Ziaja (spr)

4.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 13 lipca 2000r.

II AKa 125/00

Art. 420 § 1 kpk

Brak orzeczenia o dowodach rzeczowych, którego to zarzutu prokurator nie popierał na rozprawie odwoławczej, nie wiąże się z naruszeniem przez sąd okręgowy przepisów prawa procesowego, ani też materialnego, skoro oskarżyciel nie przekazał do tego sądu dowodów rzeczowych, które to przedmioty w części zresztą winny być zwrócone uprawnionym osobom.

Przewodnicząca: SSA Barbara Suchowska(spr.)
Sędziowie: SSA Marek Michniewski
SSA Jan Dybek

6

5.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 3 sierpnia 2000r.

II AKa 176/00

Art. 437 § 1 kpk

Z uzasadnienia:

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy przyznał, iż przez przeoczenie nie przyjął wobec oskarżonego art. 91 § 1 kk oraz nie zastosował obligatoryjnego nadzwyczajnego złagodzenia kary. Zasygnalizowane uchybienie, które w zakresie pominięcia konstrukcji ciągu przestępstw jest oczywiste, a w zakresie zastosowania instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary winno się oprzeć na dogłębnej analizie wyjaśnień oskarżonych składanych w toku postępowania przygotowawczego, czy ujawnili okoliczności zgodnie z wymogami określonymi w art. 60 § 3 kk, powoduje konieczność uchylenia wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, a to z powodu dopuszczenia się obrazy prawa materialnego – art. 91 § 1 kk i 60 § 3 kk, polegające na niepostąpieniu przez sąd zgodnie z ustawowym nakazem. Zmiana zaskarżonego wyroku przez Sąd Apelacyjny w zakresie przyjęcia ciągu przestępstw, a także instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary pozbawienia wolności przekreśliłaby obowiązującą w procedurze zasadę dwuinstancyjności i byłaby ingerencją zbyt daleko idącą.

Za nieporozumienie należy uznać zawarte w motywach wyroku stwierdzenie, iż kary łączne wymierzone oskarżonemu (przy wcześniejszym zastosowaniu art. 91 § 1 kk i 60 § 3 kk) byłyby tożsame jak w przedmiotowym wyroku. Twierdzenie takie jest przedwczesne.

Przewodnicząca: SSA Bożena Brewczyńska
Sędziowie: SSA Marek Michniewski(spr.)
SSA Jolanta Śpiechowicz

6.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 10 sierpnia 2000r.

II AKa 185/00

Art. 437 § 1 kpk

Brak spójności między wyrokiem, a uzasadnieniem i pomiędzy stanem faktycznym, a wyjaśnieniem kwalifikacji prawnej czynów przypisanych oskarżonemu

7

uniemożliwia kontrolę apelacyjną i powoduje potrzebę uchylenia wyroku sądu orzekającego i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Przewodnicząca: SSA Barbara Misztalska
Sędziowie: SSA Wiesława Gawrońska
SSA Stanisław Raszka (spr.)

7.

POSTANOWIENIE SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH z dnia 13 września 2000r.

II AKa 249/00

Art. 544 § 1 kpk, art. 35 § 1 kpk

Wydanie przez sąd okręgowy postanowienia o pozostawieniu zażalenia bez rozpoznania – wobec jego cofnięcia – nie może być uznane za kończące postępowanie, gdyż nie dotyczący meritum sprawy – formalnie potwierdziło wolę strony.

Przewodnicząca: SSA Barbara Misztalska (spr.)
Sędziowie: SSA Jolanta Śpiechowicz
SSA Barbara Suchowska

Nota: w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny stwierdził swą niewłaściwość do rozpoznania wniosku w przedmiocie wznowienia postępowania przekazując ją do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K.

PYTANIA PRAWNE SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH

1.

Postanowieniem z dnia 7 września 2000r. Sąd Apelacyjny w składzie:

Przewodnicząca: SSA Barbara Suchowska (spr.)

Sędziowie: SSA Bożena Brewczyńska

SSA Paweł Węgrzynek

Przekazał w trybie art. 441 § 1 kpk Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, a mianowicie – czy *imienna książeczka oszczędnościowa może być przedmiotem czynności wykonawczej zbrodni z art. 310§ 1 kk, czy też przestępstwa określonego w art. 270 § 1 kk.*

Z uzasadnienia:

Stwierdzić należy, że książeczka oszczędnościowa w myśl art. 55 Prawa bankowego jest dowodem zawarcia umowy rachunku oszczędnościowego pomiędzy bankiem i osobą fizyczną. Mieści się też bez wątpienia w legalnej definicji dokumentu zawartej w art. 115 § 1 kk, jednak w doktrynie zauważa się brak zgodności co do tego, czy jest ona papierem wartościowym, czy też ma inny charakter.

Traktowana jest zarówno jako papier wartościowy, albo jako rodzaj papieru wartościowego, bądź też jako papier legitymacyjny lub papier legitymacyjny zbliżony do papieru wartościowego.

Rozbieżność tych ocen wynika w szczególności z braku legalnej definicji papieru wartościowego (por. Prawo bankowe Komentarz W.Góralczyk Biblioteka Bankowca Warszawa 1999r. K.147 i n., s także Prawo Papierów Wartościowych pod red. St.Włodyki, Kraków 1996r. Str. 224 i n.).

Z całą pewnością z książeczką oszczędnościową wiąże się określone prawo do żądania wypłacenia określonej sumy pieniężnej. Ma ona postać sformalizowaną, wynikającą z treści wewnętrznych przepisów banku. W odróżnieniu od Książeczki na okaziciela (obecnie już nie wystawianej), uznawanej za papier wartościowy, nie wiąże się z nią domniemanie, że osoba, która jest w jej posiadaniu może dochodzić udokumentowanej wierzycelności, bowiem musi wykazać (np. za pomocą dokumentu tożsamości), że jest tym kogo dokument wymienia jako wierzyciela. Naddo książeczka oszczędnościowa imienna podlega umorzeniu w przypadku np. zniszczenia, zaginięcia, bezprawnego zaboru, a także na podstawie prawomocnego postanowienia sądu o umorzeniu książeczki w przypadku gdy właściciel zajętego wkładu odmawia jej wydania (por. Prawo Papierów Wartościowych j.w. k.226). Podlega zatem szczególnym rygorom określonym w przepisach prawa.

W komentarzu do Kodeksu Karnego, Część szczególna A.Zoll i inni, w uwagach dotyczących przedmiotu bezprawnego działania przy przestępstwie z art. 310 kk stwierdzono m.in.(...) wydaje się, że zaliczyć należy tu również książeczki oszczędnościowe wystawione przez kasy i banki (...) – jednak stanowisko to nie zostało szerzej omówione (por. publ. j.w. k,514 tom III).

Analizując powyższe zagadnienie nie sposób nie odnieść się do wykładni celowościowej przepisu art. 310 kk umieszczonego w rozdziale XXXVII, który chronić ma niezakłócony i bezpieczny obrót pieniędzmi i papierami wartościowymi.

Przestępcze działanie musi zatem w sposób realny godzić w obrót pieniędzmi i wymienionymi dokumentami, co stanowić ma o szczególnie wysokim stopniu społecznej szkodliwości czynu, któremu ustawodawca nadał rangę zbrodni zagrożonej surową karą.

Wykładnia literalna przepisu art. 310 § 1 kk z kolei nakazuje równorzędne traktowanie sprawców wszystkich zachowań ujętych w jego dyspozycji.

Zasadny zatem wydaje się pogląd, że chodzi tu o takie dokumenty do otrzymania sumy pieniężnej, których możliwość wystąpienia w obrocie jest podobna jak w przypadku pieniędzy, podczas gdy imienna książeczka oszczędnościowa ma bardzo ograniczoną zdolność do występowania w obiegu, a nadto nie posiada samoistnej i uznanej w obrocie wartości majątkowej.

Na zakończenie powyższych rozważań stwierdzić należy, że wobec braku jednolitego stanowiska doktryny co do charakteru imiennej książeczki oszczędnościowej, istnieje problem z jednoznacznością wykładni przepisu prawa, następstwem czego jest rozbieżna praktyka sądów w tym zakresie, co niewątpliwie jest zjawiskiem niekorzystnym z punktu widzenia stabilności i jednolitości orzecznictwa.

Nie sposób również nie dostrzec faktu, iż w literaturze coraz częściej pojawiają się krytyczne uwagi na temat zakresu stosowania i wykładni art. 310 kk występującej w praktyce będące m.in. wyrazem dezaprobaty dla zbyt szerokiego rozumienia tego przepisu (por. Glosa do cyt. Uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30.09.1998r. – Dariusz Wysocki OSP nr 5 , 2000r., str. 239-241, a także publikacja Justyny Joanny Nalewajko „Czek rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego jako przedmiot czynności wykonawczej zbrodni z art. 310 § 1 kk-Prokuratura i Prawo nr 7-8 , 2000r.).

II.

ORZECZENIA Z ZAKRESU PRAWA CYWILNEGO

1.

**WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 28 czerwca 2000r.**

I ACa 353/00

Z uzasadnienia:

(...) Uczestnik postępowania sądowego może wypowiadać się w przedmiocie wiarygodności dowodów przeprowadzonych w tym postępowaniu i zarzucać nieprawdziwość zeznań świadków...Zarzut, że świadek kłamał mieści się w granicach dopuszczalnej obrony strony, o ile jest ona przekonana o nieprawdziwości zeznań i nie można stronie zarzucić celowego poniżania świadka lub szykany. Zarzut nieprawdziwości zeznań świadka dotyczący podania przez niego faktów, które nie miały miejsca lub pominięcie faktów, które w istocie miejsce takie miały mieści się w ramach porządku prawnego i służy interesowi strony, co powoduje, że taka obrona nie jest działaniem bezprawnym i nie uzasadnia ochrony dóbr osobistych... Przepis art. 24 k.c. daje bowiem każdemu człowiekowi prawo obrony przed naruszeniem jego dóbr osobistych, ale tylko wówczas, gdy naruszenie dobra osobistego lub zagrożenie naruszenia dobra jest wynikiem cudzego bezprawnego działania.(...)

*Przewodnicząca: SSA Helena Bucka(spr.)
Sędziowie: SSA Monika Dembińska
SSA Mieczysław Brzdąk*

2.

**WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 14 czerwca 2000r.**

I ACa 347/00

Okoliczność, że pozwany biorąc udział w uprowadzeniu powoda nie uczestniczył bezpośrednio w jego pobiciu (dokonany przez drugiego sprawcę) nie prowadzi do wyłączenia jego odpowiedzialności na podstawie art. 415 k.c.

Z uzasadnienia:

(...) Pozwany został skazany wyrokiem karnym za popełnienie wraz z W.W. przestępstwa opisanego w art. 167 § 1 k.k. Jego bezprawne działanie polegało na używaniu przemocy i gróźb w celu zmuszenia powoda do pożądanego przez pozwanego zachowania. Dotyczyło to zarówno wejścia do samochodu, odbywania w nim podróży w nieznanym kierunku, podporządkowania się woli osób groźących.

Zeznania pozwanego wskazują, że te bezprawne działania odniosły pożądaną skuteczną przemoc w odniesieniu do wywołania u powoda stanu zagrożenia...

Pomimo tego pozwany, który decydował o kierunku i celu jazdy, pojechał w ustrońskie miejsce, gdzie powód został wyciągnięty z samochodu i pobity w obecności pozwanego przez W.W. Pozwany nie podjął żadnych działań mających na celu uniemożliwienie lub chociaż zapobieżenie biciu powoda. Ponadto nie zainteresował się nim, pozostawiając go w miejscu odludnym i znacznie oddalonym od miejsca zamieszkania.

Sąd Apelacyjny uznał, że to działanie pozwanego wyczerpuje przesłanki przewidziane w art. 415 k.c.

Niesłusznie stwierdził Sąd Okręgowy, że do przyjęcia odpowiedzialności pozwanego na gruncie powołanego uregulowania konieczne było uderzenie powoda.

Dla uznania bezprawności działania w tych okolicznościach wystarczające było, że pozwany stworzył stan zagrożenia i warunki, które zezwalały W.W. na bicie powoda w odczuciu przyzwolenia, a nawet akceptacji z jego strony, a nadto pozostawił go bez pomocy, chociaż nie wiedział jakie skutki wywołane zostały uderzeniami i stanem przerażenia.

Nie ma przy tym znaczenia dla solidarnej odpowiedzialności pozwanego i drugiego sprawcy wobec powoda w jakim stopniu pogorszenie stanu zdrowia wywołało działanie każdego z nich(...).

*Przewodnicząca: Wiceprezes S.A. Bogumiła Ustjanicz (spr.)
Sędziowie: SSA Elżbieta Haczewska
SSA Roman Sugier*

3.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH z dnia 30 maja 2000r.

I ACa 256/00

1. „Rady rodziców” o jakich mowa w art. 53 i art. 54 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1996r., Nr 67, poz.329 ze zm.) nie mogą być członkami stowarzyszenia. Prawo to przysługuje poszczególnym osobom fizycznym wchodzącym w skład „rad rodziców”, czy też „rad szkół”.

2. Sąd rejestrowy nie jest władny dokonać zmian statutu stowarzyszenia zgłoszonego do zarejestrowania; jest natomiast zobowiązany do odmowy zarejestrowania stowarzyszenia, które nie spełnia warunków określonych w ustawie.

*Przewodnicząca: SSA Elżbieta Haczewska
Sędziowie: SSA Helena Bucka
SSA Roman Sugier (spr.)*

4.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH z dnia 11 kwietnia 2000r.

I ACa 62/00

Zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa nie pozbawia strony pozwanej możliwości skutecznego zgłoszenia zarzutu potrącenia.

Z uzasadnienia:

(...) Istota sporu na obecnym etapie sprowadza się do rozstrzygnięcia następującego zagadnienia: czy jest możliwe skuteczne zgłoszenie przez pozwanego zarzutu potrącenia w sytuacji, gdy w toku sprawy powód zbył wierzytelności dochodzone pozwem.

Rozważenie powyższej kwestii wymaga analizy regulacji zawartej w art. 192 pkt 3 k.p.c. Z powyższego przepisu wynika ogólna zasada, że nie ma zakazu zbycia w toku procesu, rzeczy lub prawa objętych sporem. Dopuszczalność zbycia odnosi się do każdej ze stron procesu i może wystąpić nawet po obu stronach.

Nie budzi także wątpliwości, że przez „zbycie” należy rozumieć wszelkie przypadki przejścia rzeczy lub prawa, a więc zarówno z mocy ustawy, jak i z - umowy. Dotyczy to oczywiście także cesji wierzytelności objętych sporem (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 3 września 1964r. I CR 570/63, I CZ 121/63 – OSNCP 1965, z.12, poz.211).

Jeżeli po zbyciu, w toku sprawy rzeczy lub prawa objętych sporem nabywca nie wstąpi do procesu, zbywca zachowuje legitymację i działa w procesie nie tylko na swoją rzecz, ale również na rzecz nabywcy.

W judykaturze utrwalony jest także pogląd, że powaga rzeczy osądzonej wyroku zapadłego w takim przypadku obejmuje swoimi granicami podmiotowymi również nabywcę (por. m.in. orz. SN z 5 maja 1951r. I C Prez. 689/50, OSN 1952, z. 1, poz. 3, orz. SN z 30 października 1952r. (1523/52 OSN 1953, z. 3, poz.89, orz. SN z 9 kwietnia 1963r. III CR 26/6 P i P 1964, Nr 8-9, s.613, orz. SN z 30 stycznia 1964 II CO 36/63 RPE i S 1965, Nr 2, s. 360.

Z treści art.192 pkt 3 k.p.c. wynika również, że z chwilą doręczenia odpisu pozwu następuje stabilizacja postępowania w tym znaczeniu, że zbycie rzeczy lub prawa, o które toczy się proces nie ma wpływu na bieg sprawy. Sąd rozstrzyga zatem sprawę nie biorąc pod uwagę tego faktu.

Inaczej rzecz ujmując, przepis art. 192 pkt 3 k.p.c. uniezależnia sprawę od pozaprosesowych czynności dyspozycyjnych stron, a tym samym proces jest w pełnym zakresie kontynuowany.

Jest to więc wyjątek od zasady, że sąd ocenia stan sprawy według chwili orzekania; stąd nie uwzględnia zaszytych w toku postępowania zmian okoliczności faktycznych sprawy związanych ze zbyciem rzeczy lub prawa objętych sporem.

Z jednej strony prowadzi to do umocnienia prawa powoda do przedmiotu sporu w tym znaczeniu, że w dalszym ciągu jest uprawniony do dochodzenia roszczeń nim objętych, lecz z drugiej strony bierze w obronę również pozwanego, który nie może w takim przypadku być pozbawiony możliwości zgłaszania wszystkich zarzutów wobec powoda, takich jak np. zarzutu przedawnienia, przyczynienia się do powstania szkody, a nawet uprawnień z rękopisem, czy wreszcie zarzutu potrącenia własnych wierzytelności.

Zasada równouprawnienia stron procesu wymaga, aby pod tym względem traktować jednakowo zarówno stronę powodową jak i stronę pozwaną...

Odmienne interpretacja prowadzić musiałaby do wewnętrznej sprzeczności rozstrzygnięcia.

Z jednej bowiem strony powód mimo zbycia wierzytelności w dalszym ciągu ma możliwość dochodzenia we własnym imieniu roszczeń objętych sporem. a pozbawia się go statusu wierzyciela w sytuacji, gdy chodzi o zarzuty podnoszone przez stronę pozwaną.

Brak logicznego uzasadnienia dla podzielenia takiego poglądu.

Powyższe rozważania prowadzą więc do wniosku, że zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa nie pozbawia strony pozwanej możliwości skutecznego zgłoszenia zarzutu potrącenia, o ile zostały spełnione przesłanki z art. 498 § 1 k.c.

*Przewodnicząca: SSA Helena Bucka
Sędziowie: SSA Monika Dembińska (spr.)
SSA Zofia Kawińska-Szwed*

5.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH z dnia 24 marca 2000r.

I ACa 21/00

Uniemożliwienie członkowi – wykluczonemu ze spółdzielni – udziału w posiedzeniu organu rozpoznającego jego odwołanie od uchwały rady nadzorczej jest takim uchybieniem formalnym, które pozwala na stwierdzenie, bez przeprowadzania dodatkowych ocen, iż mogło ono wpłynąć na treść powziętej uchwały.

Z uzasadnienia:

(...) Przepis art. 24 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 1995r. Nr 54, poz. 288 ze zm.) obliguje spółdzielnię do zawiadomienia wykluczonego członka o terminie posiedzenia zgromadzenia członków (zebrania przedstawicieli), na którym członek przy rozpoznawaniu jego odwołania ma prawo być obecny i popierać odwołanie.

Uniemożliwienie wykluczonemu członkowi wykonania tego prawa jest pozbawieniem go możliwości obrony jego praw i w sposób rażąco narusza powołany wyżej przepis art. 24 § 4 Prawa spółdzielczego.

Sąd nie może na zasadzie domniemania przyjmować, że nieobecność członka na posiedzeniu Zebrania w konkretnym wypadku nie miała wpływu na treść podjętej w sprawie tego członka uchwały. Sytuacja jest podobna, jak przy rozpoznawaniu sprawy sądowej bez właściwego zawiadomienia strony o rozprawie, po zamknięciu której zapadł wyrok sądowy względnie przy rozpoznawaniu sprawy bez jej wywołania czy w innym czasie, niż została strona powiadomiona i to bez jej obecności...

Uniemożliwienie członkowi udziału w posiedzeniu organu spółdzielni rozpoznającego jego odwołanie jest takim uchybieniem formalnym, które pozwala - bez przeprowadzenia dodatkowych ocen - na stwierdzenie, że mogło ono wpłynąć na treść uchwały. Tymczasem Sąd Okręgowy zastąpił w tym przypadku ocenę, do której powołane było Zebranie Przedstawicieli Członków. Nie mógł bowiem przyjmować, że wyjaśnienia powódki na posiedzeniu Zebrania Przedstawicieli Członków pozwanej nie mogły mieć wpływu na treść uchwały. To wyłącznie Zebranie Przedstawicieli miało prawo dokonać oceny zasadności odwołania i twierdzeń oraz wyjaśnień powódki, które ta mogła złożyć przy rozpoznawaniu jej odwołania...

*Przewodnicząca: SSA Helena Bucka(spr.)
Sędziowie: SSA Monika Dembińska
SSA Mieczysław Brzdąk*

6.

WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH z dnia 14 stycznia 2000r.

I ACa 914/99

Jeżeli przedwstępna umowa sprzedaży zawarta jest na rzecz osoby trzeciej, to do istotnych postanowień, jakie winny być zawarte w tej umowie – poza określeniem przedmiotu sprzedaży i ceny – należy także wskazanie osoby trzeciej, na rzecz której świadczenie ma być spełnione.

Do ważności postanowienia umowy przedwstępnej w części odnoszącej się do spełnienia świadczenia na rzecz osoby trzeciej konieczne jest bądź imienne określenie tej osoby, bądź wskazanie takich cech lub okoliczności, które w przyszłości pozwoliłyby tę osobę zindywidualizować.

*Przewodnicząca: SSA Teresa Werda(spr.)
Sędziowie: SSA Iwona Wilk
SSO del.Lucjan Modrzyk*

7.

**WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 5 stycznia 2000r.**

I ACa 817/99

Przy ustalaniu „dodatkowego terminu” o którym mowa w art. 491 § 1 k.c należy się kierować zasadami dobrej wiary, uczciwego obrotu oraz uwzględniać interesy obu stron.

Zakreślenie zbyt krótkiego terminu, nie dostosowanego do obciążającego drugą stronę świadczenia powoduje, że zobowiązany może spełnić swe świadczenie po jego upływie.

Z uzasadnienia:

(...) Przepis art. 491 § 1 k.c. statuuje prawo odstąpienia od umowy wzajemnej jako środek ochrony wierzyciela w razie zwłoki dłużnika, którego realizacja uwarunkowana jest określonymi w tym przepisie przesłankami. I tak strona umowy wzajemnej może odstąpić od umowy, jeżeli druga strona dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej dopiero po wyznaczeniu stronie będącej w zwłoce dodatkowego, odpowiedniego terminu do jego wykonania i po jego bezskutecznym upływie mimo zagrożenia odstąpieniem od umowy.

Pierwszą z przesłanek warunkujących dopuszczalność odstąpienia jest zwłoka w wykonaniu zobowiązania w rozumieniu art. 476 k.c. czyli tzw. kwalifikowane opóźnienie z przyczyn za które dłużnik odpowiada, przy czym w świetle art. 476 k.c. dłużnika obciąża domniemanie prawne, iż nie dotrzymując terminu pozostaje w zwłoce.

Wystąpienie tej przesłanki w niniejszej sprawie jest niesporne.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że warunkiem rozpoczęcia robót budowlanych w świetle przepisów prawa budowlanego - którym podlega inwestycja objęta umową - było posiadanie pozwolenia na budowę, a obowiązek jego uzyskania obciążał pozwaną jako inwestora. Podpisując umowę – mimo jego braku – i przyjmując ściśle określone w niej terminy dotyczące przekazania dokumentacji oraz terenu budowy pozwana winna była przewidywać wszelkie związane z tym formalności. Uchybiając umownym terminom popadła w zwłokę. Pozwana nie usiłowała obalić domniemania płynącego z art. 476 k.c. i wykazywać, że opóźnienie to jest następstwem okoliczności, za które nie odpowiada.

Jednakże sama zwłoka nie daje podstaw do odstąpienia od umowy w świetle art. 491 § 1 k.c., który warunkuje jego skuteczność od wyznaczenia drugiej stronie odpowiedniego dodatkowego terminu.

Dodatkowy termin wyznaczony przez jedną ze stron umowy wzajemnej powinien umożliwić drugiej stronie realizację świadczenia, w spełnieniu którego pozostaje w zwłoce. Termin ten, jako dodatkowy powinien pozwolić drugiej stronie – dłużnikowi wywiązać się ze zobowiązania przez jego wykonanie po ustalonym umownie terminie. Aby uchronić dłużnika przed wyznaczaniem terminów nierealnych, w których, nawet przy dołożeniu usilnej staranności nie mógłby wywiązać się ze swego obowiązku, ustawodawca stanowi, że termin

ten powinien być „odpowiedni”. Rzecz jasna, że chodzi tu o termin realny, odpowiedni w sensie obiektywnym. Przy jego ustaleniu należy się kierować zasadami dobrej wiary i uczciwego obrotu oraz uwzględniać interesy obu stron. Należy uwzględniać przede wszystkim rodzaj i treść obowiązku dłużnika oraz stopień przygotowania jego realizacji. Winien to być taki termin, który obiektywnie daje możliwość realizacji zobowiązania, będzie dostosowany do konkretnych okoliczności danego stosunku obligacyjnego. Termin ten nie może być zbyt krótki. W takim bowiem przypadku, gdy nie jest on dostosowany do zobowiązania, nie jest odpowiedni i nie wywołuje żadnych skutków z nim związanych, a co za tym idzie na jego bezskutecznym upływie wierzyciel nie może bazować, składając oświadczenie o odstąpieniu od umowy.

Strony umowy wzajemnej obciąża obowiązek współdziałania. Każdy z kontrahentów powinien w takim przypadku mieć na względzie nie tylko swój interes, ale i uwzględniać interes drugiej strony umowy, współdziałać przy rozwiązywaniu problemów wyłaniających się na tle łączącego ich stosunku zobowiązaniowego, nie czynić nic takiego, co by wykonanie zobowiązania obciążającego kontrahenta utrudniało i komplikowało (art. 354 k.c.)

Temu między innymi służy nałożony w art. 491 § 1 k.c. obowiązek wyznaczania odpowiedniego terminu, poprzedzającego odstąpienie od umowy.

Takiego współdziałania ze strony powoda zabrakło. Wyznaczony przez niego dodatkowy termin nie może być uznany w okolicznościach faktycznych sprawy za odpowiedni, a wręcz przeciwnie jest on nierealny, z czego powód jako profesjonalny przedsiębiorca budowlany zdawał sobie sprawę.

Wyznaczenie nieodpowiedniego terminu i odstąpienie od umowy niezwłocznie po jego upływie powoduje, że wobec nie spełnienia tej podstawowej przesłanki z art. 491 § 1 k.c. oświadczenie powoda nie mogło wywołać związanych z nim skutków.

Zakreślenie zbyt krótkiego terminu, niedostosowanego do obciążającego kontrahenta świadczenia powoduje, że zobowiązany może spełniać swe świadczenie po jego upływie. Następuje bowiem w takim przypadku automatyczne wydłużenie wyznaczonego terminu, a wierzyciel uchylając się od przyjęcia zaoferowanego świadczenia popada w zwłokę (art. 486 § 2 k.c) (...).

Przewodniczący: SSA Roman Sugier

Sędziowie: SSA Zofia Kołaczyk(spr.)

SSA Urszula Bożałkińska

8.

**WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 25 listopada 1999r.**

I ACa 603/99

Z uzasadnienia:

(...) Przewidziana w art. 96 prawa geologicznego i górniczego odpowiedzialność Skarbu Państwa może zaistnieć tylko w razie braku odpowiedzialnego za szkodę górnictw przedsiębiorcy. Przy niemożności ustalenia kto wyrządził szkodę, odpowiada za nią

przedsiębiorca, który w chwili ujawnienia się szkody jest uprawniony do wydobywania kopaliny w granicach obszaru górniczego (art. 93 ust. 1 prawa górniczego). Teza strony pozwanej, jakoby odpowiadała za szkody wyłącznie w zakresie złóż, na eksploatację których uzyskała koncesję, nie jest trafna. Art. 93 ust. 1 prawa geologicznego i górniczego odpowiedzialność przedsiębiorcy wiąże się z prawem do wydobywania bliżej nie określonej kopaliny w granicach obszaru górniczego. Z kolei zawarta w art. 6 pkt 8 tegoż prawa definicja obszaru górniczego opisuje go jako przestrzeń, w granicach której przedsiębiorca jest uprawniony do wydobywania kopaliny objętej koncesją. Wyraźnie wynika stąd, że obszar górniczy nie ogranicza się do złoża kopaliny (art. 6 pkt 1), na wydobycie której udzielono koncesji, lecz obejmuje wydzielony wycinek kuli ziemskiej, w którym złożone to się znajduje. Tak rozumiany obszar obejmuje także pustki geologiczne powstałe po wcześniejszych eksploatacjach(...).

*Przewodniczący: SSA Piotr Wójtowicz (spr.)
Sędziowie: SSA Edward Przesłański
SSO del. Lucjan Modrzyk*

9.

**WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 10 listopada 1999r.
I ACa 577/99**

Odpowiedzialność przedsiębiorcy górniczego na podstawie ustawy z 4 lutego 1994r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. Nr 27, poz. 98 ze zm.) ma miejsce tylko wtedy, gdy ruch zakładu górniczego odbywa się zgodnie z zasadami określonymi w tej ustawie.

W sytuacji, gdy szkoda powstała na skutek działań niezgodnych z tymi zasadami, przedsiębiorca górniczy odpowiada według reguł ogólnych przewidzianych w kodeksie cywilnym.

*Przewodniczący: SSA Edward Przesłański
Sędziowie: SSA Zofia Kołaczyk (spr.)
SSO del. Maria Kozubska-Maciaga*

10.

**WYROK SĄDU APELACYJNEGO W KATOWICACH
z dnia 12 października 1999r.
I ACa 450/99**

Z uzasadnienia:

(...) Postępowanie przed Sądem Okręgowym dotknięte jest nieważnością, bowiem małoletni pozwany nie był należycie reprezentowany, gdyż przedstawicielem ustawowym w sprawie o unieważnienie uznania dziecka nie mogła być jego matka, również pozwana w tym sporze.

Stanowiło to rażące naruszenie przepisów art. 98 § 2 pkt 2 i 99 kro.

Z treści powołanych norm wynika, że rodzic nie może reprezentować dziecka w sytuacji określonej art. 98 § 2 pkt 2 kro, czyli w takim postępowaniu, które toczy się między dzieckiem a jednym z rodziców.

(...) W takiej sprawie dziecko musi być reprezentowane przez kuratora (art.99 kro), przy czym jego ustanowienie następuje z urzędu.

(...) W rezultacie powyższych uchybień postępowanie toczyło się bez należytej reprezentacji małoletniego, a zatem dotknięte było od samego początku nieważnością (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

Wobec powyższego należało z urzędu uchylić zaskarżony wyrok... i znieść postępowanie w sprawie (art. 378 § 2 i 386 § 2 k.p.c.).

(...) Trzeba także podnieść, że w poprzednim postępowaniu Sąd pierwszej instancji w ogóle nie zawiadomił prokuratora o terminach rozprawy i nie doręczył mu odpisu pozwu, mimo iż taki obowiązek wynikał z treści art. 457 k.p.c.(...)

*Przewodniczący: SSA Edward Przesłański
Sędziowie: SSA Janina Wilk
S.A. Janina Marek (spr.)*